

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ Π.Ι.Ν.

2021—2027¹

1.1. Η θέση και ρόλος της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων

Η Περιφέρεια Ιονίων Νησιών αποτελεί μια νησιωτική περιφέρεια στο δυτικό ανάπτυγμα του ελλαδικού χώρου, με συνολική έκταση 2.318 τ.χλμ, (το 1,8% της έκτασης της χώρας).

Αποτελείται από 32 νησιά εκ των οποίων κατοικούνται μόνο τα 14, δηλαδή Κέρκυρα, Λευκάδα,, Κεφαλληνία, Ζάκυνθος (μεγάλα νησιά), Οθωνοί, Ερείκουσα, Μαθράκι, Παξοί, Αντίπαξοι, Μεγανήσι, Κάλαμος, Καστός, Ιθάκη και Στροφάδες (μικρά νησιά).

Η διοικητική διάρθρωση περιλαμβάνει 5 Περιφερειακές Ενότητες (Κέρκυρας, Λευκάδας, Κεφαλληνίας, Ιθάκης και Ζακύνθου) και 11 Δήμους. Η έδρα της Περιφέρειας βρίσκεται στην πόλη της Κέρκυρας.

Βασικά γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά των Ιονίων Νησιών είναι οι ορεινοί όγκοι με σημαντικό για τα νησιωτικά δεδομένα υψόμετρο, οι λοφοσειρές, οι λιμνοθάλασσες, καθώς και οι παράκτιες κυρίως, πεδινές εκτάσεις.

Ο συνολικός πληθυσμός (απογραφή 2011 - ΕΛΣΤΑΤ) ανέρχεται σε 207.855 κατοίκους και σημείωσε μικρή μείωση 0,8% περίπου, από το 2001². Πρόκειται για μια από τις πλέον πυκνοκατοικημένες Περιφέρειες της χώρας (περί τους 101 κατ./km²).

Κυρίαρχο χαρακτηριστικό της περιφερειακής οικονομίας αποτελεί η υψηλή συγκέντρωση δραστηριοτήτων στον τριτογενή τομέα (87,8% της Α.Π.Α.-2016), η φθίνουσα πορεία του δευτερογενή (8,0%) και μια περιορισμένη συμμετοχή του πρωτογενή τομέα (4,1%).

Τα Ιόνια Νησιά έχουν κοινή ιστορική πορεία αιώνων και σημαντικό πολιτιστικό απόθεμα, καθώς και μια ιδιαίτερη φυσιογεωγραφική ταυτότητα, που αποτυπώνονται στις επιμέρους νησιωτικές ενότητες. Η δε γεωλογία τους τα κατατάσσει στις πλέον σεισμογενείς περιοχές της χώρας.

¹ Μία προκαταρκτική προσέγγιση - συνεισφορά της ΕΥΔ στον αναγκαίο διάλογο μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και Αρχών

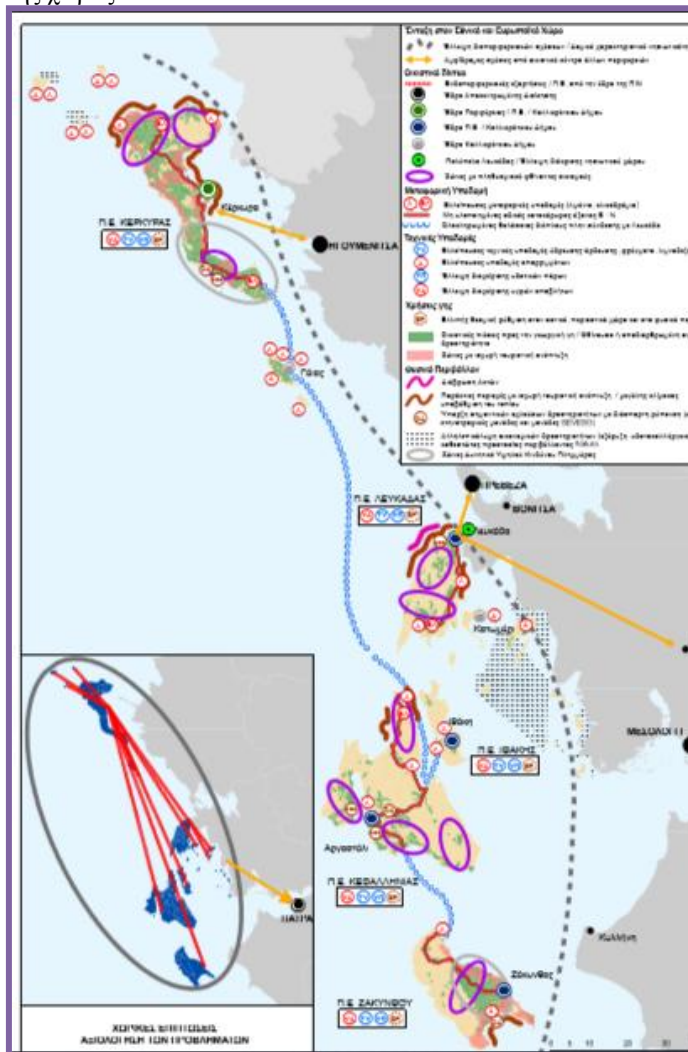
² Με βάση τις Απογραφές πληθυσμού της ΕΛΣΤΑΤ ο πληθυσμός της ΠΙΝ από 209.608 κατ. το 2001 μειώθηκε στους 207.855 κατ. το 2011

1.2. Η κατάσταση της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων

8 Χαρακτηριστικά και τάσεις³...

1-μάλλον δυσμενές δημογραφικό περιβάλλον

-γενικά, με βάση τους περισσότερους διαθέσιμους δείκτες η δημογραφική εικόνα της ΠΙΝ είναι δυσμενέστερη από εκείνη της χώρας

2-ένα παραγωγικό σύστημα σχεδόν μονομερούς προσανατολισμού, περιορισμένης δια-λειτουργικότητας και σχετικά χαμηλής ανταγωνιστικότητας, κυριαρχούμενο από τον τριτογενή τομέα (μαζικός τουρισμός και εμπόριο), με χαμηλά επίπεδα καινοτομίας (παρά τη σχετική βελτίωση)

-συνεχής υψηλή συγκέντρωση δραστηριοτήτων & απασχόλησης στον τριτογενή τομέα (87,8% της Α.Π.Α 2016, 81,2% της απασχόλησης 2018), εξαιρετικά περιορισμένη (παρότι αύξουσα) συμμετοχή του πρωτογενή και φθίνουσα πορεία του δευτερογενή τομέα.

-Τις τελευταίες δεκαετίες, ο τουρισμός έγινε η κυρίαρχη μορφή της τριτογενούς δραστηριότητας στα Ιόνια Νησιά (~71,0% της ΑΠΑ-εκτίμηση 2018) έχουν κατακτήσει μια εξέχουσα θέση στην ελληνική τουριστική αγορά⁴, παρότι ορισμένοι δείκτες παραπέμπουν σε σχετική υστέρηση κυρίως έναντι άλλων νησιωτικών τουριστικών προορισμών, αλλά και της χώρας. Σε γενικές γραμμές, πρόκειται για ένα είδος τυποποιημένου τουρισμού (μαζικός τουρισμός), με έντονο το στοιχείο της εποχικότητας και της εξωστρεφούς εξάρτησης.

-Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων φαίνεται να βελτιώνει τη οριακά τη θέση της στον τομέα της «έρευνας» και ορατά σε αυτόν της «καινοτομίας»⁵ σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες. Η τάση αυτή είναι αναγκαίο να σταθεροποιηθεί.

-ακολουθεί σε γενικές γραμμές τις τάσεις της χώρας όσον αφορά στην είσοδο της στην ψηφιακή εποχή, εικόνα που συνεχώς βελτιώνεται, τόσο για το δημόσιο όσο και για τον ιδιωτικό τομέα. Αρκετά εκτεταμένη ευρυζωνικότητα παρά τα εναπομείναντα κενά στην κάλυψη.

³ Με βάση το κείμενο για την ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του σχεδιασμού της Αναπτυξιακής Στρατηγικής 2021-2027 (ΕΥΔ ΠΕΠ Ι.Ν., Σεπτ2019)

⁴ προσελκύνοντας το 9,1% των επισκέψεων και το 10,9% των διανυκτερεύσεων, προσφέροντας το 11,7% των ξενοδοχειακών κλινών και αποκομίζοντας το 10,8% των εισπράξεων (2018)

⁵ Στον τομέα της καινοτομίας, από την 13^η θέση που κατείχε διαχρονικά (2011-2017), κατατάσσεται πλέον (2019) στην 9^η θέση μεταξύ των 13 ελληνικών Περιφερειών, και από την 228^η θέση (2015) στην 174^η (2019) μεταξύ 239 Περιφερειών της Ε.Ε.⁵

3-ανθεκτική (λόγω τουρισμού) στην κρίση αγορά εργασίας (σχετικά χαμηλή ανεργία), που προσφέρει ολοένα και περισσότερες θέσεις εργασίας χαμηλής εξειδίκευσης, σε αντίθεση με τα επίπεδα δεξιοτήτων των ανέργων

- έντονη εποχικότητα της απασχόλησης λόγω τουρισμού
- σταδιακή ανοδική τάση στο εκπαιδευτικό επίπεδο των απασχολουμένων, σε συνδυασμό με σταθερά «μειούμενη εξειδίκευση»
- ανεργία (15,9% το 2018) σταθερά χαμηλότερη από το μ.ό. της χώρας - τρίτη καλύτερη επίδοση, με τάση αποκλιμάκωσης μακροχρόνιας ανεργίας, αλλά και ανεργίας νέων (17,2% 2018) και γυναικών (19,9% το 2018).
- αυξητική τάση ανέργων υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, με παράλληλη αύξηση μεριδίου ανέργων «υψηλής εξειδίκευσης».

4-περιβαλλοντική ποικιλομορφία και εύθραυστες ισορροπίες όσον αφορά στους φυσικούς και περιβαλλοντικούς πόρους ένεκα της νησιωτικότητας, προκαλώντας για “έξοικονόμηση”, “επανάχρηση”, συνετή & βιώσιμη “διαχείριση” και ταυτόχρονα η μορφολογία της αυξάνει τους φυσικούς και ανθρωπογενείς κινδύνους.

- ιδιαίτερα μεγάλη είναι η αναλογία κατοικιών χωρίς μόνωση και αντίθετα, εξαιρετικά περιορισμένη (5,0%) η κατανάλωση λοιπών μορφών ενέργειας (πλην ηλεκτρισμού & πετρελαίου). Επιπλέον, η έρευνα και η πιθανή εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στον θαλάσσιο χώρο της Περιφέρειας, ως δραστηριότητα επιπέδου εθνικής οικονομίας θέτει νέα δεδομένα, καθώς και χωροταξικές και περιβαλλοντικές προϋποθέσεις.
- τα Ιόνια Νησιά παρότι έχουν ελάχιστο μερίδιο επίδρασης στην κλιματική αλλαγή, είναι ευάλωτα στις επιπτώσεις της, ιδίως στον παράκτιο και θαλάσσιο χώρο. Παρόλα αυτά, υστερούν ακόμη στην υλοποίηση μιας συνεκτικής πολιτικής για την αντιμετώπιση φυσικών & ανθρωπογενών καταστροφών και περιστασιακών κινδύνων.
- παρά τα πλεονασματικό υδρολογικό ισοζύγιο των νησιών, η κατάσταση (ποιοτικής) υδροδότησης τους είναι δυσχερής, και ιδιαίτερα προβληματική την θερινή-τουριστική περίοδο. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν έχουν ακόμα αξιοποιηθεί επαρκώς οι δυνατότητες που δημιουργούνται από τις αυξημένες βροχοπτώσεις.
- η διαχείριση των απορριμμάτων σύμφωνα με την περιφερειακή στοχοθεσία, παραμένει ζητούμενο, ιδιαίτερα για ορισμένα από τα νησιά της ΠΙΝ (Κέρκυρα, Ζάκυνθο), η δε διαχείριση των υγρών αποβλήτων τυπικά συμβαδίζει με την Κοινοτική Οδηγία, στην ουσία όμως παρατηρούνται προβλήματα σε τουριστικούς οικισμούς και στα Μικρά Νησιά.
- Οι περιοχές αναγνωρισμένης βιοποικιλότητας, που εκτείνονται σε μεγάλο βαθμό στον παράκτιο και θαλάσσιο χώρο, υφίστανται πιέσεις από την οικονομική δραστηριότητα (τουρισμό), ενώ η έλλειψη επαρκούς χωρικού σχεδιασμού δεν βοηθάει στην λελογισμένη επέκταση και στην αντιμετώπιση των πιέσεων του ανθρωπογενούς επί του φυσικού περιβάλλοντος.

5-βελτιούμενη “εξωτερική διασύνδεση” μέσω πυλών εισόδου-εξόδου με τα ΔΕΔ-Μ, αλλά και σημαντικό έλλειμμα στην “εσωτερική” δια-συνδεσιμότητα μικρών και μεγάλων νησιών

- τα παρακείμενα τμήματα των ΔΕΔ-Μ προσφέρουν στην ΠΙΝ δυνατότητες και ευκαιρίες εξωτερικής συνδεσιμότητας και (επιπλέον) εξυπηρέτησης των επισκεπτών, ενώ
- σημεία διασύνδεσης με αυτά και την ενδοχώρα των νησιών αποτελούν τα αεροδρόμια και οι διαφόρων κατηγοριών και χρήσεων λιμενικές υποδομές που μαζί με το οδικό δίκτυο που υστερεί σε όρους ασφάλειας και χρόνου, θα πρέπει να (επαν)ειδωθούν στο πλαίσιο μιας ενιαίας χερσαίας και θαλάσσιας οπτικής και υπό το πρίσμα της κλιματικής αλλαγής.

6-διατηρούμενη αναντιστοιχία ανάμεσα στις βελτιούμενες κοινωνικές (εκπαιδευτικές και υγειονομικές) υποδομές και στις αντίστοιχες παρεχόμενες υπηρεσίες (λόγω ποσοτικών και ποιοτικών ελλείψεων σε στελεχιακό δυναμικό και του προφίλ της Π.Ι.Ν.)

- στον τομέα της υγείας, τα Ιόνια Νησιά παρότι καταλαμβάνουν σχετικά καλή θέση στην σύγκριση των ευρωπαϊκών-ελληνικών περιφερειών (σύγχρονες υποδομές νοσοκομειακής περίθαλψης κλπ) καταλαμβάνουν χαμηλές θέσεις πανελλαδικά, στις αναλογίες προσωπικού, η δε πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας χρήζει γενικής αναβάθμισης.
- παρά τη βελτίωση των τελευταίων ετών, η ΠΙΝ συνεχίζει να υστερεί έναντι της χώρας, κυρίως στο επίπεδο γ'θμιας και (δευτερευόντως) β'θμιας εκπαίδευσης του πληθυσμού, ενώ η κάλυψη αναγκών σε εκπαιδευτικές υποδομές πραγματοποιείται

με συχνότητα και ρυθμούς που δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στις θεσμικές αλλαγές (π.χ. προσχολική εκπαίδευση κλπ)

- παρά τις βελτιωμένες επιδόσεις, στην επαγγελματική κατάρτιση η ΠΙΝ εξακολουθεί να καταλαμβάνει θέσεις προς το τέλος της σειράς των περιφερειών της χώρας

7-βελτιωμένη εικόνα συγκριτικά με τις άλλες Περιφέρειες, όσον αφορά στην κοινωνική ένταξη και την αντιμετώπιση της φτώχειας

- το διαρκώς εκτεινόμενο δίκτυο κοινωνικών δομών, που στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα, συνέβαλε ώστε η ΠΙΝ το 2018 να καταγράψει το χαμηλότερο ποσοστό ανθρώπων που κινδυνεύουν από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό στη χώρα, παρότι μια σειρά από προβλήματα παραμένουν.

8-ορατές χωρικές διαφοροποιήσεις και κατανομές (παρά τη γενική ομοιογένεια) που αφορούν τόσο τους οικιστικούς, πολιτιστικούς και εν δυνάμει τουριστικούς πόρους, όσο και την παραγωγική εξειδίκευση των επιμέρους χωρικών ενοτήτων.

-η νησιωτικότητα προκαλεί άνιση ανάπτυξη, ανισότητες στη χωρική κατανομή των πόρων και των συνθηκών διαβίωσης και διαφοροποιημένα παραγωγικά πρότυπα στα νησιά, παράλληλα με τις έντονες εποχικές διακυμάνσεις στις ανθρώπινες δραστηριότητες

-το πλούσιο οικιστικό της δίκτυο κατανέμεται στο χώρο, σε 4 βασικές ομαδοποιήσεις περιοχών: αστικές περιοχές, , ενδοχώρα, μικρά νησιά, παράκτιος χώρος. Η τελευταία ενότητα φιλοξενεί τουριστικές υποδομές (μαρίνες, αγκυροβόλια), αναγκαίο συμπλήρωμα υποδομών κάθε τουριστικού προορισμού

-στις οικιστικές αυτές ενότητες και στον περίγυρό τους συναντώνται στοιχεία από το κοινό ιστορικό και **πολιτιστικό απόθεμα** των νησιών (φρούρια, αρχαιολογικοί χώροι, εκκλησίες κ.ά.), ενώ η σύγχρονη πολιτιστική δημιουργία (μουσική, εικαστικά, θέατρο, χορός, λαϊκή κληρονομιά κλπ.) είναι επίσης παρούσα. Η συνδυαστική τους αντιμετώπιση παραμένει ζητούμενο.

...και 2 νέες Παράμετροι

-Η «θαλάσσια οπτική»

Η έως σήμερα επικρατούσα οπτική αντιμετωπίζει την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων ως μια νησιωτική εδαφικότητα και την περιβάλλουσα αυτή θάλασσα ως το χώρο που μεσολαβεί και το διάυλο επικοινωνίας με τα γειτονικά ηπειρωτικά εδάφη.

Εάν στην «παραδοσιακή» αυτή εδαφοκεντρική προσέγγιση προστεθεί η θαλάσσια οπτική⁶, διαφοροποιούνται τα δεδομένα για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό:

Η συμπερίληψη θαλάσσιου χώρου πολλαπλασιάζει τη συνολική έκταση της Περιφέρειας, στο δε μόνιμο και εποχικό πληθυσμό των νησιών προστίθεται ο διερχόμενος δια θαλάσσης (ταξιδιώτες κ.ά.) Ιστορικά, η παρουσία της ανθρώπινης δραστηριότητας στη θάλασσα συναρτάται πολύ περισσότερο με τα μέσα, τις τεχνολογίες και την καινοτομία.

Το θαλάσσιο και υπο-θαλάσσιο περιβάλλον (και οι διεργασίες του) είναι σε μεγαλύτερο βαθμό τρισεδιάστατο έναντι του χερσαίου, καθιστώντας πιο απαιτητική και δύσκολη την ούτως ή άλλως πιο περίπλοκη και δαπανηρή εξερεύνηση και μελέτη του.

Ο θαλάσσιος χώρος λόγω της υφής του είναι περισσότερο «διασυνδεδεμένος» ανεξαρτήτως ορίων, με συνέπεια, αυτό που συμβαίνει σε ένα σημείο να διαχέεται ευκολότερα και σε πιο μακρινές αποστάσεις (μόλυνση, μετακίνηση θαλάσσιων ειδών), αλλά και να διατηρείται περισσότερο.

Οι διαφορετικές κατηγοριοποιήσεις θαλασσίων ζωνών συνδέονται με εντονότερες και πιο πολύπλοκες διαβαθμίσεις ελέγχων και δικαιωμάτων εκμετάλλευσης έναντι του χερσαίου χώρου.

Ο θαλάσσιος, υποθαλάσσιος χώρος και ο βυθός προσθέτουν ποικιλία νέων δραστηριοτήτων και δυνητικά αξιοποιήσιμων πόρων (θαλάσσια ενέργεια, υδατοκαλλιέργεια, ενέργεια, βιοτεχνολογία, νέα είδη αλίευσης και αναψυχής κλπ) και ευεργετικών οικοσυστημάτων (βιοποικιλότητα, επιρροή στο κλίμα και την ατμόσφαιρα)

Η δε παράκτια ζώνη, που λειτουργεί ως επικαλυπτόμενος χώρος του χερσαίου και θαλάσσιου περιβάλλοντος με αμφίπλευρες επιρροές και δραστηριότητες που εκεί αναπτύσσονται μοναδικά, προϋποθέτει ιδιαίτερη διαχείριση στο πλαίσιο μιας ολικής βιωσιμότητας.

Πρόκειται για δύο γειτινιάζοντας και στενά συνδεδεμένους κόσμους, που στην πραγματικότητα συνθέτουν μία ολότητα.

Η θαλάσσια οπτική τοποθετεί τα Ιόνια Νησιά με τρόπο άμεσο στη μεσογειακή γεω-οικονομία, αναδεικνύει την αναγκαιότητα των συνδεδεμένων κόσμων και ρόλων, τη διαρκή αναζήτηση της καινοτομίας, την εγκράτεια στην αξιοποίηση των πόρων και το σεβασμό στο οικοσύστημα.

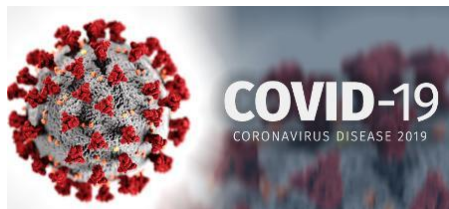
⁶ “The Ocean Economy in 2030” – OECD (2016)

-Αλληλο-διαδεχόμενες κρίσεις

Η ελληνική οικονομία, μετά από μια εκτεταμένη οικονομική κρίση που είχε σοβαρό οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο (αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα, την απασχόληση, την παραγωγικότητα, στα δημόσια οικονομικά, αλλά και στο επίπεδο φτώχειας και τη λειτουργία του κοινωνικού κράτους), δείχνει να επανακάτα από το 2018 ένα θετικό βηματισμό.

Η επιρροή των εξελίξεων στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων ανιχνεύεται ενδεικτικά σε μια σειρά δεικτών, όπως στη σταδιακή ανάκαμψη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ), στη βελτίωση των δεδομένων στην αγορά εργασίας, στον περιορισμό του κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, στην άνοδο του εκπαιδευτικού επιπέδου κλπ.⁷

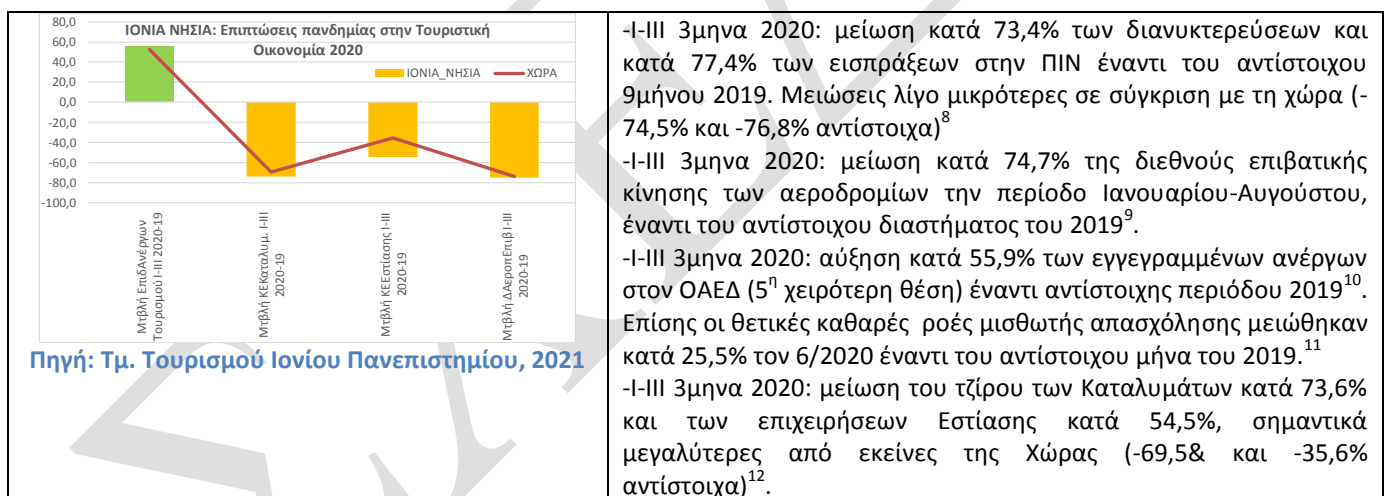
Ταυτόχρονα όμως, η οικονομία της συνεχίζει να παρουσιάζει σχεδόν μονομερή προσανατολισμό προς τον τριτογενή τομέα και μάλιστα με αυξημένη δυναμική, η δημογραφία της, όπως και η εκπαιδευτική της εικόνα παραμένουν δυσμενέστερες από εκείνες της χώρας.

Η έξοδος όμως από τη οικονομική κρίση συμπίπτει χρονικά με την εμφάνιση μιας νέας παγκόσμιας υγειονομικής φύσεως κρίσης (Covid-19), με συνέπειες που αναμένεται να επηρεάσουν δυσμενώς την οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα.

Ορισμένοι διαθέσιμοι δείκτες προϊδεάζουν για σημαντικές επιπτώσεις:

Ενδεικτικά αναφέρονται:

-I-III 3μηνα 2020: μείωση κατά 73,4% των διανυκτερεύσεων και κατά 77,4% των εισπράξεων στην ΠΙΝ έναντι του αντίστοιχου 9μήνου 2019. Μειώσεις λίγο μικρότερες σε σύγκριση με τη χώρα (-74,5% και -76,8% αντίστοιχα)⁸

-I-III 3μηνα 2020: μείωση κατά 74,7% της διεθνούς επιβατικής κίνησης των αεροδρομίων την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου, έναντι του αντίστοιχου διαστήματος του 2019⁹.

-I-III 3μηνα 2020: αύξηση κατά 55,9% των εγγεγραμμένων ανέργων στον ΟΑΕΔ (5^η χειρότερη θέση) έναντι αντίστοιχης περιόδου 2019¹⁰. Επίσης οι θετικές καθαρές ροές μισθωτής απασχόλησης μειώθηκαν κατά 25,5% τον 6/2020 έναντι του αντίστοιχου μήνα του 2019.¹¹

-I-III 3μηνα 2020: μείωση του τζίρου των Καταλυμάτων κατά 73,6% και των επιχειρήσεων Εστίασης κατά 54,5%, σημαντικά μεγαλύτερες από εκείνες της Χώρας (-69,5% και -35,6% αντίστοιχα)¹².

⁷ Κείμενο για την ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων στο πλαίσιο του σχεδιασμού της Αναπτυξιακής Στρατηγικής 2021-2027 (ΕΥΔ ΠΕΠ Ι.Ν., Σεπτ2019)

⁸ Οι διανυκτερεύσεις στα Ιόνια μειώθηκαν από 6.468,7 χιλ. το α' 6μηνο 2019 σε 124,4 χιλ. το α' 6μηνο 2020 σύμφωνα με την Έρευνα Συνόρων ΤτΕ 2020

⁹ Με βάση την έκθεση της ΥΠΑ (8/2020) οι συνολικές διεθνείς αφίξεις μέσω αεροδρομίων στην ΠΙΝ ανήλθαν σε 487.844 το διάστημα ΙΑΝ-ΑΥΓ 2020 έναντι 2.846.203 το αντίστοιχο διάστημα του 2019.

¹⁰ Με βάση τη συνοπτική Έκθεση Αυγούστου 2020 ΟΑΕΔ οι συνολικοί εγγεγραμμένοι άνεργοι στην ΠΙΝ ανήλθαν σε 15.189 άτομα έναντι 9.094 τον 8/2019.

¹¹ Ροές Μισθωτής Απασχόλησης ΕΡΓΑΝΗ: από +8.077 θέσεις τον 6/2019 σε +6.014 θέσεις τον 6/2020

¹² Αποτύπωση Επιπτώσεων πανδημίας Covid-19 επί της τουριστικής δραστηριότητας των 13 Περιφερειών της Χώρας – Τμήμα Τουρισμού Ιονίου Πανεπιστημίου, 2021

Αλλά εάν στην κρίση του 2009, ο τουρισμός λειτούργησε ως μοχλός αντίστασης στις αρνητικές εξελίξεις, στην τρέχουσα κρίση, ο τομέας των υπηρεσιών είναι ο πλέον ευάλωτος και ασταθής. Τα Ιόνια Νησιά, όπως και κάθε περιοχή που στηρίζεται μονομερώς στην τουριστική δραστηριότητα, υφίσταται ήδη τις πρώτες κοινωνικο-οικονομικές συνέπειες, όπως διαφαίνεται και από τους παραπάνω δείκτες.

Οι συνέπειες των παραπάνω κρίσεων αγγίζουν σχεδόν ολόκληρο τον κοινωνικο-οικονομικό ιστό της Περιφέρειας, σε αντίθεση με τους «συνήθεις» γεωλογικούς (σεισμοί) και κλιματολογικούς κινδύνους (πυρκαγιές, πλημμύρες κλπ) που δημιουργούν τοπικού χαρακτήρα κρίσεις και συνέπειες, ανά τακτά διαστήματα.

1.3. Παλαιότερες και νέες ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων βρίσκεται για δεύτερη φορά εντός της τρέχουσας 10ετίας σε σημείο καμπής και επιπλέον σε μια νέα απρόβλεπτη, γενικότερη αρνητική κοινωνικο-οικονομική συγκυρία.

Χωρίς να έχει καλύψει επαρκώς τα ζητήματα της «εσωτερικής», περιφερειακής συνοχής, αντιμετωπίζει τη διαρκή πρόκληση μιας ποιοτικής μεταστροφής στη διαχείριση της (λόγω κυρίως του τουρισμού) εξωστρέφειάς της, αλλά πλέον και ζητήματα συμπεριφοράς απέναντι σε απρόσμενα γεγονότα που συνιστούν κρίσεις.

Με σημαντικές ανεπάρκειες σε βασικά ζητήματα υποδομών, με ένα παραγωγικό σύστημα σταθερά χαμηλής ανταγωνιστικότητας (παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις)¹³ και με ανθρώπινο δυναμικό που υστερεί σε εξειδίκευση¹⁴, αλλά και βελτιώσεις σε ορισμένους κοινωνικούς δείκτες¹⁵, (προ) καλείται να πραγματοποιήσει ένα ποιοτικό άλμα, αξιοποιώντας στο μέγιστο δυνατό βαθμό τις σύγχρονες δυνατότητες, σε μία περίοδο αλληλο-διαδεχόμενων κρίσεων, διεθνούς αστάθειας και εκτάκτων καταστάσεων.

Η κατάσταση επιβαρύνεται ακόμη περισσότερο από άλλους ενδογενείς παράγοντες, όπως η «νησιωτικότητα».

Κρίσιμο σημείο για αυτή τη μετάβαση αποτελεί ο επιτυχής συγκερασμός παλαιών και νέων προκλήσεων, καθώς και το αναγκαίο πέρασμα, από τις ανάγκες στις προτεραιότητες.

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε, οι κυριότερες **ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ** που καταγράφονται αφορούν στην:

α. Ισχυροποίηση της παραγωγικής δυναμικότητας και ικανότητας

Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του περιφερειακού παραγωγικού ιστού & προτύπου.

Ενίσχυση ικανότητας προσαρμογής παραγωγικού συστήματος σε έκτακτα γεγονότα και κρίσεις

Το υφιστάμενο παραγωγικό πρότυπο που εδραιώθηκε τις τελευταίες δεκαετίες, στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων «απειλείται» σήμερα από στασιμότητα ή κόρεσμό, αλλά και απρόβλεπτα γεγονότα που δημιουργούν συνθήκες κρίσης. Επιμέρους δε, στοιχεία του χαρακτηρίζονται από παραδοσιακούς τρόπους δραστηριότητας (αγροτικός τομέας), μαζικά πρότυπα (τουριστικός τομέας), ενίοτε δε και «συγκρούσεις» (παράκτιος χώρος κλπ). Η χαμηλή δε, ανταγωνιστικότητά του¹⁶ ερμηνεύεται από σειρά παραγόντων, όπως:

¹³ Βελτίωση στο «Business Sophistication» (οδηγεί σε αύξηση παραγωγικότητας), υποχώρηση σε «Καινοτομία» και «Τεχνολογίες» το 2019 σε σχέση με το 2016 (RCI-2019)

¹⁴ η αναλογία των απασχολούμενων με εξειδίκευση μειώνεται σταθερά από το 2009 έως σήμερα (39,9% το 2018) και κινείται σημαντικά κάτω (7 και πλέον μονάδες) από το επίπεδο της χώρας.

¹⁵ Το 2019 η Π.Ι.Ν. καταγράφει το 2^ο χαμηλότερο ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας στη χώρα: 13,9%. Επίσης βελτιώνεται το εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού (ΕΛΣΤΑΤ - 2019)

¹⁶ Σύμφωνα με το δείκτη περιφερειακής ανταγωνιστικότητας 2019 (EU Regional Competitiveness Index RCI), η Π.Ι.Ν. κατατάσσεται στη 256η θέση σε σύνολο 268 ευρωπαϊκών Περιφερειών, ενώ επανέρχεται στην 7η θέση μεταξύ των 13 Ελληνικών Περιφερειών.

-ο σχεδόν μονομερής προσανατολισμός (τάση προς υπερ-ειδίκευση) σε τριτογενή τομέα (ειδικότερα σε τουρισμό), όπως αποτυπώνεται στο χαμηλό μερίδιο στην Προστιθέμενη Αξία και στην Απασχόληση για τον α'γενή & β'γενή τομέα, σε συνδυασμό με τη μη ικανοποιητική σε αναλογία με τις δυνατότητες, ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προτύπου¹⁷

-η περιορισμένη δια-λειτουργικότητα, όπως προκύπτει από την απουσία ισχυρών δια-τομεακών συνδέσεων και αποτυπώνεται στην απουσία ανάλογων παραγωγικών δικτύσεων & συνεργασιών και

-η συνεχιζόμενη υστέρηση σε καινοτομίες και (ψηφιακές κ.ά.) τεχνολογίες, παρά την βελτίωση που καταγράφεται από ορισμένους δείκτες κατά την πρόσφατη περίοδο

-σταδιακή ανοδική τάση στο εκπαιδευτικό επίπεδο των απασχολούμενων, όμως σε συνδυασμό με σταθερά «μειούμενη εξειδίκευσή» τους και περιορισμένη επαγγελματική κατάρτιση.

Η συχνότητα των απρόβλεπτων καταστάσεων με εκτεταμένες αρνητικές συνέπειες στην οικονομία, προβληματίζει.

Η τάση προς μονομερή & «μονόπλευρα» εξωστρεφή εξειδίκευση δεν προσφέρει σταθερότητα σε περιπτώσεις σημαντικών απρόβλεπτων καταστάσεων που οδηγούν σε οικονομικές κρίσεις: από την πρόσφατη εμπειρία προκύπτει ότι η τουριστική δραστηριότητα άλλοτε οδηγεί σε ανασταλτικό παράγοντα των αρνητικών επιπτώσεων (κρίση 2009) και άλλοτε ως το ευάλωτο σημείο της τοπικής οικονομίας (κρίση Covid-19).

- η μονομερής και μάλιστα ιδιαίτερα εξωστρεφής εξειδίκευση προς τον τουρισμό (με βάση την αναλογία εξωτερικού/εσωτερικού τουρισμού), κατά περίπτωση λειτουργεί ενισχυτικά ή αποτρεπτικά, ενώ η τάση για θέσεις απασχόλησης (σχετικής) χαμηλής εξειδίκευσης τα τελευταία χρόνια, λειτουργεί επίσης αμφίσημα.

-παρότι η ΠΙΝ ακολουθεί σε γενικές γραμμές τις τάσεις της χώρας όσον αφορά τις ψηφιακές λειτουργίες και δεξιότητες, η απόσταση από τις ευρωπαϊκές περιφέρειες παραμένει σημαντική, στερώντας της βαθμούς ευελιξίας και προσαρμογής.

β. Διασφάλιση της κοινωνικής συνεκτικότητας

Αποκλιμάκωση των διαρθρωτικού τύπου προβλημάτων και αδυναμιών στην αγορά εργασίας

Εξασφάλιση βιωσιμότητας και ανταπόκρισης των κοινωνικών συστημάτων, ιδίως σε συνθήκες κρίσης

Στα παραπάνω, μάλλον διαρθρωτικού χαρακτήρα, προβλήματα, προστίθενται τα τελευταία χρόνια οι αρνητικές συνέπειες των αλληλο-διαδεχόμενων κρίσεων. Ιδιαίτερα δε, η υγειονομική κρίση Covid-9 θέτει ζητήματα ικανοποιητικής ανταπόκρισης και προσαρμογής σε νέες και ενίοτε απρόβλεπτες καταστάσεις για το σύνολο του πληθυσμού και τις ευάλωτες ομάδες, ιδιαίτερα. Οι επιπτώσεις των κρίσεων, είναι ιδιαίτερα εμφανείς σε ζητήματα όπως:

-η ανεργία, που παρότι αποκλιμακώνεται σταθερά μετά την κορύφωση του 2014¹⁸ (τόσο συνολικά, όσο και σε επιμέρους συνιστώσες της όπως, η μακροχρόνια ανεργία, η ανεργία των νέων και των γυναικών) διατηρεί την τάση του υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου και της εξειδίκευσης, ενώ αναμένεται να αυξηθεί εκ νέου βραχυπρόθεσμα, ως συνέπεια της νέας, εξελισσόμενης διεθνούς υγειονομικής κρίσης.

- η δημιουργία τα τελευταία χρόνια ενός στοχευμένου δικτύου κοινωνικών δομών φτώχεια, έχει συμβάλει σημαντικά στη μείωση των επιπτώσεων της παρελθούσας οικονομικής κρίσης, ενώ αναμένεται να αποδειχθούν χρήσιμα εργαλεία στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων και της νέας, εξελισσόμενης κρίσης.

- η υγειονομική κρίση Covid-19 δοκιμάζει τη σαφή βελτίωση των υποδομών νοσοκομειακής περίθαλψης των νησιών την τελευταία 10ετία, σηματοδοτώντας νέες προκλήσεις σε θέματα οργάνωσης, ειδικού εξοπλισμού και κυρίως ικανής στελέχωσης του περιφερειακού συστήματος υγείας, αλλά & πρόνοιας για την ανταπόκριση σε καταστάσεις γενικευμένων κρίσεων

¹⁷ Με βάση τον Διεθνή Δείκτη Ανταγωνιστικότητας, το 2019, ο ελληνικός τουρισμός είναι στη 14^η θέση στην ΕΕ28 και τελευταίος στον ευρωπαϊκό Μεσογειακό χώρο. Ορισμένοι δείκτες του τουρισμού των Ιονίων Νήσων παραπέμπουν σε υποδεέστερη θέση στο πλαίσιο των 5 ελληνικών τουριστικών προορισμών-περιφερειών

¹⁸ Από 21,4% το 2014 στο 15,9% το 2018-ΕΛΣΤΑΤ

-στον τομέα της εκπαίδευσης, πέραν από τη χρόνια υστέρηση έναντι του εκπαιδευτικού επιπέδου της χώρας και τις ανάγκες κάλυψης υποδομών και εξοπλισμού (σε όλες τις βαθμίδες, με έμφαση στην προσχολική και τη γ'θμια), οι κρίσεις (ειδικά η υγειονομική) θέτει και την αναγκαιότητα της οργάνωσης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Η βιώσιμη θωράκιση των κοινωνικών (υπο)συστημάτων της ΠΙΝ γίνεται περισσότερο επιτακτική.

γ. Αντιμετώπιση αποτελεσματική των ιδιομορφιών της νησιωτικότητας

Βελτιστοποίηση της διαβίωσης υπό τους περιορισμούς της νησιωτικότητας

Διαχείριση της τρωτότητας¹⁹ του νησιωτικού «οικοσυστήματος»

Η «νησιωτικότητα» διαγράφει ένα ιδιόμορφο πλαίσιο, δημιουργώντας ταυτόχρονα πλεονεκτήματα και περιορισμούς για το νησιωτικό σύμπλεγμα, καθιστώντας έτσι ευάλωτες τις κοινωνικο – οικονομικές – περιβαλλοντικές ισορροπίες. Βασικά χαρακτηριστικά της είναι η σχετική απομόνωση (με επιβάρυνση σε κόστος και χρόνο μετακινήσεων), η στενότητα των πόρων και των τοπικών αγορών, το πλούσιο και παράλληλα εύθραυστο περιβάλλον, παράγοντες που στην περίπτωση των μικρότερων νησιών μεγεθύνονται. Οι παράγοντες αυτοί προδιαγράφουν (μεταξύ άλλων) την «χωροκοινωνική» τρωτότητα του νησιωτικού συστήματος.

Τα ζητήματα αυτά αποτυπώνονται με ιδιαίτερο τρόπο καθώς:

- παρά τη βελτιούμενη «εξωτερική» διασύνδεση, παραμένει προβληματική ιδιαίτερα η «εσωτερική» προσπελασιμότητα, που δημιουργεί αυξημένες ανάγκες σχετικών υποδομών και δικτύων διασύνδεσης
- η φυσική ποικιλομορφία (είδη, οικοσυστήματα, τοπία), διάσπαρτη κυρίως στον παράκτιο και θαλάσσιο χώρο, δέχονται τις τελευταίες δεκαετίες ισχυρές πιέσεις από το αναπτυξιακό πρότυπο, παρά την πρόοδο που επιχειρείται σε ζητήματα υποδομών & διαχείρισης.
- οι περιορισμοί σε ενεργειακούς και ποιοτικούς υδάτινους πόρους είναι διαπιστωμένοι και ιδιαίτερα εμφανείς εποχιακά, με την αυξανόμενη λόγω τουρισμού, ζήτηση και η προσφυγή σε εναλλακτικούς τρόπους είναι αναγκαία
- οι εκκρεμότητες στα ζητήματα της διαχείρισης των αποβλήτων, που διατηρούν αμείωτη ένταση σε ορισμένα νησιά καθιστούν επιτακτική την υλοποίηση βιώσιμων και αποδεκτών λύσεων
- η εντεινόμενη κλιματική αλλαγή, η θέση και η γεωμορφολογία των νησιών τα καθιστούν ευάλωτα σε φυσικούς & ανθρωπογενείς κινδύνους με δυσμενείς επιπτώσεις (πυρκαγιές, σεισμικότητα, ακτές & θάλασσα, κλπ)

δ. Αξιοποίηση της ποικιλομορφίας των πόρων και της χωρικής διαφορετικότητας

Μια διευρυμένη αντίληψη για το χώρο επιτρέπει εναλλακτικές προσεγγίσεις και οπτικές αξιοποίησης της θαλάσσιας και χερσαίας «εδαφικότητας», στο πλαίσιο μιας λειτουργικής ενιαιοποίησής τους. Στοιχεία αξιοσημείωτα αποτελούν:

- η διασπορά και ποικιλία των πόρων (πολιτιστικών, φυσικών) και υποδομών (τουριστικών) που συμβάλει στη διαφοροποίηση των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων και στη δυνατότητα υλοποίησης περισσότερο προσαρμοσμένων τοπικών αναπτυξιακών πολιτικών
- ο πλούσιος οικιστικός ιστός που συμπληρώνεται από το διάσπαρτο απόθεμα στοιχείων της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς των νησιών, τη σημαντική διαχρονική παρουσία της σύγχρονης δημιουργίας (που έως σήμερα δεν έχουν τύχει συνδυασμένης αξιοποίησης), αλλά και ορισμένες αξιόλογες τουριστικές υποδομές (μαρίνες, αγκυροβόλια)

¹⁹ Κατά μίαν έννοια, η «τρωτότητα» απεικονίζει το συνδυασμό ευαισθησίας έναντι των πιέσεων και προσαρμοστικότητας ενός τόπου (Birkmann κ.ά.,2013). Η τρωτότητα μπορεί να έχει πολλές και διαφορετικές εκφάνσεις, να είναι δηλαδή φυσική, περιβαλλοντολογική, κοινωνική, πολιτική, θεσμική, τεχνική, πολιτισμική κλπ. (Σαπουντζάκη, 2013). Η συμπύκνωση των πολλαπλών διαστάσεων πιέσεων και κινδύνου στα περιορισμένα γεωγραφικά πλαίσια του νησιωτικού χώρου συνθέτει ένα πολύπλοκο μοτίβο τρωτότητας, επιρρέπειας, δηλαδή, του νησιωτικού συστήματος σε ανθρώπινες και οικονομικές απώλειες όταν υποστεί πίεση (Σαπουντζάκη & Καρύμπαλης, 2012).

- Η θαλάσσια «εδαφικότητα», που αλλάζει την αντίληψη για τις δυνατότητες αξιοποίησης δραστηριοτήτων και δυνατικά αξιοποιήσιμων πόρων και μπορεί να λειτουργήσει συνεκτικά με τον παράκτιο χώρο. Ο τελευταίος προσφέρει τα αναγκαία αστικά μεγέθη για την ενεργοποίηση του λειτουργικού ιστού της νησιωτικής ενδοχώρας.

Οι προκλήσεις για την Π.Ι.Ν., όπως αυτές αποτυπώνονται μέσα από την καταγραφή προβλημάτων και βασικών αναγκών, συμβαίνουν σε έναν ευρύτερο της περιφέρειας, χώρο, που οριοθετείται από τις θάλασσες της Αδριατικής και του Ιονίου. Ο χώρος αυτός επανέρχεται από την ιστορία στο προσκήνιο, προκειμένου να καταστεί «καίριος χώρος καινοτομίας, οικονομικών ευκαιριών και ευημερίας για όλες τις χώρες που διαβρέχονται από αυτήν», σύμφωνα με το όραμα της «**Μακρο-περιφέρειας**» **Αδριατικής-Ιονίου**. Έτσι, για τα Ιόνια Νησιά, υπάρχουν προβλήματα, η επίλυση των οποίων μπορεί να είναι πιο αποτελεσματική, στο πλαίσιο του ευρύτερου χώρου (π.χ. φυσικοί κίνδυνοι, κλιματική αλλαγή κλπ), αλλά και ζητήματα όπου η ευρύτερη συνεργασία μπορεί να αυξήσει τα οφέλη (οικονομικές δικτυώσεις, θαλάσσια οικονομία κλπ)

1.4.Όραμα & Αναπτυξιακή Στρατηγική της Π.Ι.Ν έως το 2030

Όπως έχει ήδη καταδειχθεί, πολλά από τα προβλήματα, ανάγκες και επιμέρους προκλήσεις για την Π.Ι.Ν έχουν διαχρονική παρουσία και επομένως αυτό που ανανεώνεται είναι η σώρευση των συνεπειών και η διαθεσιμότητα των εργαλείων ανταπόκρισης σε αυτά κάθε φορά. Η κατάσταση αυτή δημιουργεί μια αναγκαία συνέχεια στο σχεδιασμό και τις πολιτικές, τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα, που εμπλουτίζεται κάθε φορά με νέα στοιχεία και αντιλήψεις²⁰.

Έτσι, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των ήδη περιγραφέντων προβλημάτων και προκλήσεων, σε συνδυασμό με το ευρύτερο (ευρωπαϊκό και εθνικό) πλαίσιο αναπτυξιακών επιδιώξεων, η στρατηγική της Περιφέρειας οφείλει:

- αφενός να συνδυάζει την αξιοποίηση των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων, ενσωματώνοντας σε αυτά τη δυναμική της γνώσης, επιδιώκοντας έτσι μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία και
- αφετέρου να αξιοποιεί τις δυνατότητες και να αντιμετωπίζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τα πρόσθετα προβλήματα, που συνθέτουν η «νησιωτικότητα», και ο θαλάσσιος περίγυρος
- διαμορφώνοντας ταυτόχρονα συνθήκες και ικανότητες για την αντιμετώπιση πιέσεων και κρίσεων μέσω των αναγκαίων προσαρμογών του δυναμικού της

λειτουργώντας ταυτόχρονα σε ένα πλαίσιο επάλληλων χώρων και επιπέδων, από το ενδο-περιφερειακό, έως εκείνο της «μακρο-περιφέρειας», που αποτελεί ήδη μια μεγάλη πρόκληση.

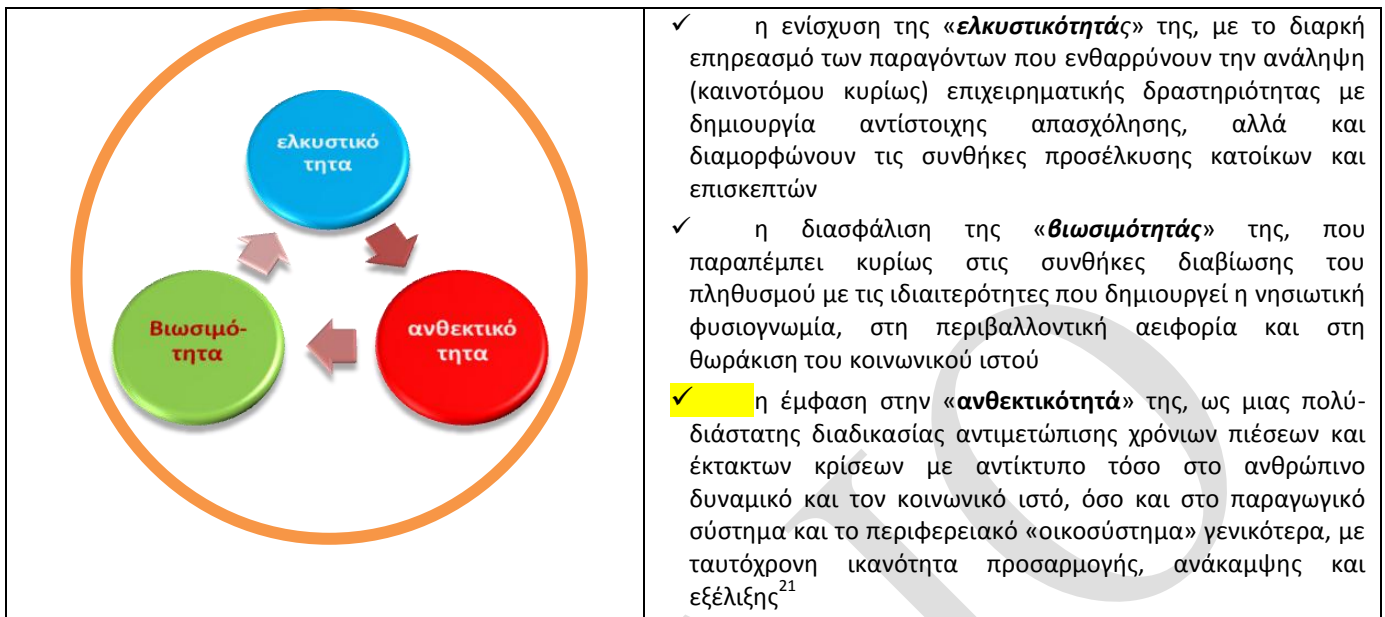
Με βάση λοιπόν τα παραπάνω, βασικές και αλληλο-συμπληρούμενες **συνιστώσες της νέας αναπτυξιακής στρατηγικής** της Π.Ι.Ν. είναι:

²⁰ Κυρίαρχα στοιχεία της περιφερειακής στρατηγικής ήταν:

-για την περίοδο 2007-2013 η «**ελκυστικότητα**»

-για την περίοδο 2014-2020 η «**ελκυστικότητα**» και η «**βιωσιμότητα**», ενώ

-για την περίοδο 2021-2027 προτείνεται ο συνδυασμός «**ελκυστικότητα**», «**βιωσιμότητα**» και «**ανθεκτικότητα**»

υπό το πρίσμα της «**νησιωτικότητας**», που χαρακτηρίζεται από εύθραυστες ισορροπίες μεταξύ παραγωγικών δραστηριοτήτων και περιβάλλοντος, χωρικές ανισότητες μεταξύ διαφόρων τύπων γεωγραφικών ενοτήτων, εξωστρεφή προσανατολισμό ως κυρίαρχη επιλογή και την ανάγκη συγκράτησης μιας ελάχιστης πληθυσμιακής πύκνωσης, απαραίτητης τόσο στην παραγωγική διαδικασία, όσο και για τη διασφάλιση της κοινωνική συνοχής.

Οι συνιστώσες αυτές προδιαγράφουν τις επιδιώξεις της νέας αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας, που αποτυπώνονται στους παρακάτω γενικούς **Στρατηγικούς ΣΤΟΧΟΥΣ (ΣΣ)** σε αντιστοιχία με τις βασικές **Προκλήσεις**.

ΠΡΟΚΛΗΣΗ_1.Ισχυροποίηση της παραγωγικής δυναμικότητας και ικανότητας

ΣΣ1.Διαφοροποίηση του παραγωγικού συστήματος & προτύπου στην κατεύθυνση της «έξυπνης εξειδίκευσης», μέσω της:

- βιώσιμης (ανα)προσαρμογής και διαφοροποίησής του, με την ποιοτική αναβάθμιση ήδη παρεχόμενων προϊόντων & υπηρεσιών και με τη δημιουργία νέων, καινοτόμων & ανταγωνιστικών προϊόντων & υπηρεσιών (ποιοτικός & θεματικός τουρισμός, αγροδιατροφικός τομέας, τομείς της πράσινης, κυκλικής και θαλάσσιας & δημιουργικής οικονομίας κλπ), ενσωματώνοντας στην παραγωγική διαδικασία τη γνώση, την καινοτομία & τις τεχνολογικές (και ψηφιακές) εξελίξεις,

- ενθάρρυνσης «ενδο» & «δια-τομεακών» προσεγγίσεων και συνεργασιών, με τη δημιουργία παραγωγικών δικτύσεων και τη σύζευξη κοινωνικών και επιχειρηματικών αναγκών (τοπικές αλυσίδες αξίας), καθώς και δημιουργίας συστημάτων στήριξης της (νεοφυούς ιδίως) επιχειρηματικότητας (δημιουργία συστήματος επιχειρηματικών συμβουλευτικών υπηρεσιών, εκκολλημένων κλπ)

²¹ Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το νέο ευρωπαϊκό **Ταμείο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας** αναφέρεται κατά προτεραιότητα στην προώθηση της οικονομικής, περιφερειακής και κοινωνικής συνοχής της Ένωσης, την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής ανθεκτικότητας, την άμβλυνση των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της πανδημίας, την υποστήριξη της «πράσινης» και ψηφιακής μετάβασης. Ο δε Κανονισμός του Μηχανισμού A-A ορίζει την «**ανθεκτικότητα**» ως: **την ικανότητα αντιμετώπισης οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών κλυδωνισμών ή διαρκών διαρθρωτικών αλλαγών κατά τρόπο δίκαιο, βιώσιμο και χωρίς αποκλεισμούς**

- δημιουργίας συνθηκών νέας, βιώσιμης απασχόλησης, μέσω της παραγωγικής εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού και τη βελτίωση των επαγγελματικών δεξιοτήτων, αλλά και μέσω στρατηγικών για την επιτόπου συγκράτηση των νέων και των ταλέντων²²

ΣΣ2. Διαμόρφωση συνθηκών Ανθεκτικότητας του παραγωγικού συστήματος, μέσω της:

- ταχύτερης ενσωμάτωσης στοιχείων της ψηφιακής οικονομίας στην οικονομική δραστηριότητα (ηλεκτρονικές πωλήσεις, αξιοποίηση big data κλπ), σε συνδυασμό με την ενίσχυση των ψηφιακών προσόντων του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (τηλε-εργασία κλπ), προσδίδοντάς της ευελιξία και λειτουργικότητα (εκτός των άλλων και) σε συνθήκες εντεινόμενης πίεσης

- διατήρησης της απασχόλησης & της επιχειρηματικής δραστηριότητας με μοχλό την τόνωση των ικανοτήτων (επαγγελματικών προσόντων και δεξιοτήτων) και τη δημιουργία ευέλικτων συνθηκών χρηματο-οικονομικής ενίσχυσης πληττόμενης επιχειρηματικότητας και απασχόλησης.

ΠΡΟΚΛΗΣΗ_2. Διασφάλιση της κοινωνικής συνεκτικότητας

ΣΣ3 Αξιοποίηση του πλεονάσματος δεξιοτήτων για αναβάθμιση της Αγοράς Εργασίας, μέσω της:

- αξιοποίησης του υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου και της εξειδίκευσης μεγάλου μέρους των ανέργων με τη διευκόλυνση της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης & αυτό-απασχόλησης στο πλαίσιο της «έξυπνης εξειδίκευσης», της κοινωνικής οικονομίας (κοινωνικές επιχειρήσεις, συνεργατική οικονομία μικρής κλίμακας), αλλά και θέσεων που συνάδουν με τις απαιτήσεις έκτακτων καταστάσεων και κρίσεων

- ενίσχυσης προσόντων και δεξιοτήτων για το σύνολο των λοιπών ανέργων, καλύτερη αντιστοίχιση προσφερόμενων & ζητούμενων δεξιοτήτων.

ΣΣ4. Δημιουργία συνθηκών κοινωνικής Ανθεκτικότητας, με γνώμονα την παροχή «ίσων ευκαιριών», μέσω της:

- συνεχούς διευκόλυνσης της πρόσβασης στη γνώση με την αντιμετώπιση σημαντικών ζητημάτων όπως, της σχολικής διαρροής, της δια βίου μάθησης, της συνεχιζόμενης κάλυψης επείγουσών αναγκών στέγασης & εξοπλισμού σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες (προσχολική, γ'θμια εκπαίδευση κλπ), αλλά και της αντιμετώπισης εκτάκτων καταστάσεων (μέσω και της ανάπτυξης ποιοτικών συστημάτων τηλε-εκπαίδευσης)

- περαιτέρω θωράκισης (με στελεχιακό δυναμικό και υποδομές και οργανωτικές προσαρμογές) των συστημάτων υγείας και κοινωνικής προστασίας, για την αδιάλειπτη παροχή ποιοτικών (& εξ αποστάσεως όπου καθίσταται αναγκαίο) κοινωνικών υπηρεσιών (α'θμια φροντίδα υγείας, πρόνοιας, ψυχική υγεία κλπ) και την αποτελεσματική ανταπόκριση σε καταστάσεις αυξημένης πίεσης (β'θμια φροντίδα υγείας, κινητές μονάδες κλπ)

- διατήρησης της στήριξης ευπαθών και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, που πλήττονται ιδιαίτερα από τη φτώχεια και τις απρόσμενες καταστάσεις-κρίσεις (υπηρεσίες κοινωνικών δομών, υπηρεσίες κατ'οίκον, απόκτηση βασικών ψηφιακών γνώσεων για αυτοεξυπηρέτηση κλπ).

ΠΡΟΚΛΗΣΗ_3. Αντιμετώπιση αποτελεσματική των ιδιομορφιών της νησιωτικότητας

ΣΣ5. Διασφάλιση βασικών προϋποθέσεων ελκυστικής διαβίωσης κατοίκων & επισκεπτών μέσω:

- της κατά προτεραιότητα αναβάθμισης των συνθηκών ασφαλούς ενδοπεριφερειακής κυκλοφορίας ιδιαίτερα στο εσωτερικό των νησιών (στοχευμένη συμπλήρωση κρίσιμων χερσαίων υποδομών διασύνδεσης των πύλων εισόδου με τα αστικά κέντρα και την

²² Περιφερειακή Πολιτική της Ελλάδας μετά το 2020: αξιολόγηση και συστάσεις – ΟΟΣΑ 2019

οικιστική ιεραρχία της ενδοχώρας), καθώς και ταχύτερη (θαλάσσια κυρίως) διασύνδεση με τους γειτνιάζοντες κόμβους του Δικτύου Διευρωπαϊκών Μεταφορών.

- της διασφάλισης γενικευμένης πρόσβασης σε αναβαθμισμένες ψηφιακές υπηρεσίες (ενίσχυση ψηφιακών υποδομών, δίκτυα υψηλών ταχυτήτων, ηλεκτρονική διακυβέρνηση κλπ)

- της αακίας αβθίσις ης αακίς κηκίκατς κα βθίσις ης πηθιακίκατς γα πείρς κα οήκατς με ην πηθη οολημέων «έξπικ», «πράικ» κα «πηθιακί» (inclusive)²³ πηθιακί αοπλάσικίαν βθίσις αακίς κηκίκατς

- της αντιμετώπισης των περιορισμών που θέτει η νησιωτικότητα σε πόρους, με την ορθολογική διαχείριση & εξοικονόμηση των υδατικών πόρων και την ενεργειακή εξοικονόμηση και την αναζήτηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας («πράσινη οικονομία & κατοικία»), με μεθόδους συμβατές στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και μεγέθη του νησιωτικού χώρου

ΣΣ6.Βιώσιμη αντιμετώπιση φυσικών & ανθρωπογενών πιέσεων στο νησιωτικό οικοσύστημα, μέσω:

- της βιώσιμης αξιοποίησης (προστασία, διατήρηση και ανάδειξη) του φυσικού, περιβαλλοντικού πλούτου (είδη, οικοσυστήματα & τοπία), χερσαίου και θαλάσσιου, στην κατεύθυνση της δικτύωσης και δια-λειτουργικότητάς τους ως «πράσινες υποδομές»

- του περιορισμού των ανθρωπογενών πιέσεων στο περιβάλλον με την βιώσιμη αντιμετώπιση του προβλήματος διαχείρισης των υγρών και ιδιαίτερα των στερεών αποβλήτων, στην κατεύθυνση της ανακύκλωσης και της επανάχρησης («κυκλική οικονομία»)

- του μετριασμού των συνεπειών από φαινόμενα και κινδύνους συνδεόμενων (και) με την κλιματική αλλαγή, μέσω της ολοκλήρωσης ενός πλαισίου προληπτικών και διαχειριστικών μέτρων (σεισμοί, πυρκαγιές, ακτές & θαλάσσιος χώρος, ευάλωτα εδάφη κλπ)

- της προώθησης των απαιτούμενων χωρικών ρυθμίσεων (χωρικός σχεδιασμός) για τη διευθέτηση «συγκρούσεων» και πιέσεων ιδιαίτερα στο παράκτιο περιβάλλον

ΠΡΟΚΛΗΣΗ_4.Αξιοποίηση της ποικιλομορφίας των πόρων και της χωρικής διαφορετικότητας

ΣΣ7.Προώθηση ολοκληρωμένων χωρικών πολιτικών ενδογενούς²⁴ ανάπτυξης, μέσω τοπικών στρατηγικών:

- που εστιάζουν στην ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη με την αξιοποίηση των τοπικών πλεονεκτημάτων και προτεραιοτήτων της «έξυπνης εξειδίκευσης» και με βάση το ειδικότερο προφίλ κάθε χωρικής ενότητας²⁵

- που επιδιώκουν την αναζωογόνηση του αστικού και οικιστικού ιστού κάθε χωρικής ενότητας, επενδύοντας στην (ψηφιακή κυρίως) δικτύωση («έξυπνες πόλεις & χωριά» κλπ), στην ανάδειξη-αξιοποίηση τοπικών πολιτιστικών & φυσικών τοποσημών («όμορφες πόλεις», θεματικός τουρισμός κλπ), στην “κυκλική οικονομία”, την κοινωνική αναζωογόνηση («ανθεκτική πόλη»), καθώς και στην ανάπτυξη καινοτόμου επιχειρηματικής δραστηριότητας

- που επενδύουν στη συνδυασμένη αξιοποίηση χερσαίας και θαλάσσιας «εδαφικότητας», υπό την έννοια ενός συνεκτικού δικτύου που περιλαμβάνει τον θαλάσσιο, τον παράκτιο χώρο και τα Μικρά Νησιά της Π.Ι.Ν., με έμφαση στη διαχείριση της τρωτότητας (και των συγκρουόμενων χρήσεων), στην προστασία και ήπια αξιοποίηση των πόρων (θαλάσσιων & παράκτιων

²³ Εξασφαλίζουν την προσβασιμότητα όλων («ανοικτών» σε όλους)

²⁴ «Εκ των κάτω» πολιτικές που προωθούν την αξιοποίηση των τοπικών πλεονεκτημάτων και την ανάπτυξη όλων των χωρικών μονάδων κάθε περιφέρειας, ενσωματώνοντας την αειφορία. Ενδείκνυται επίσης η αξιοποίηση τοπικών / περιφερειακών πόρων ανάπτυξης (πόλεις, λιμένες, πανεπιστήμια κλπ).

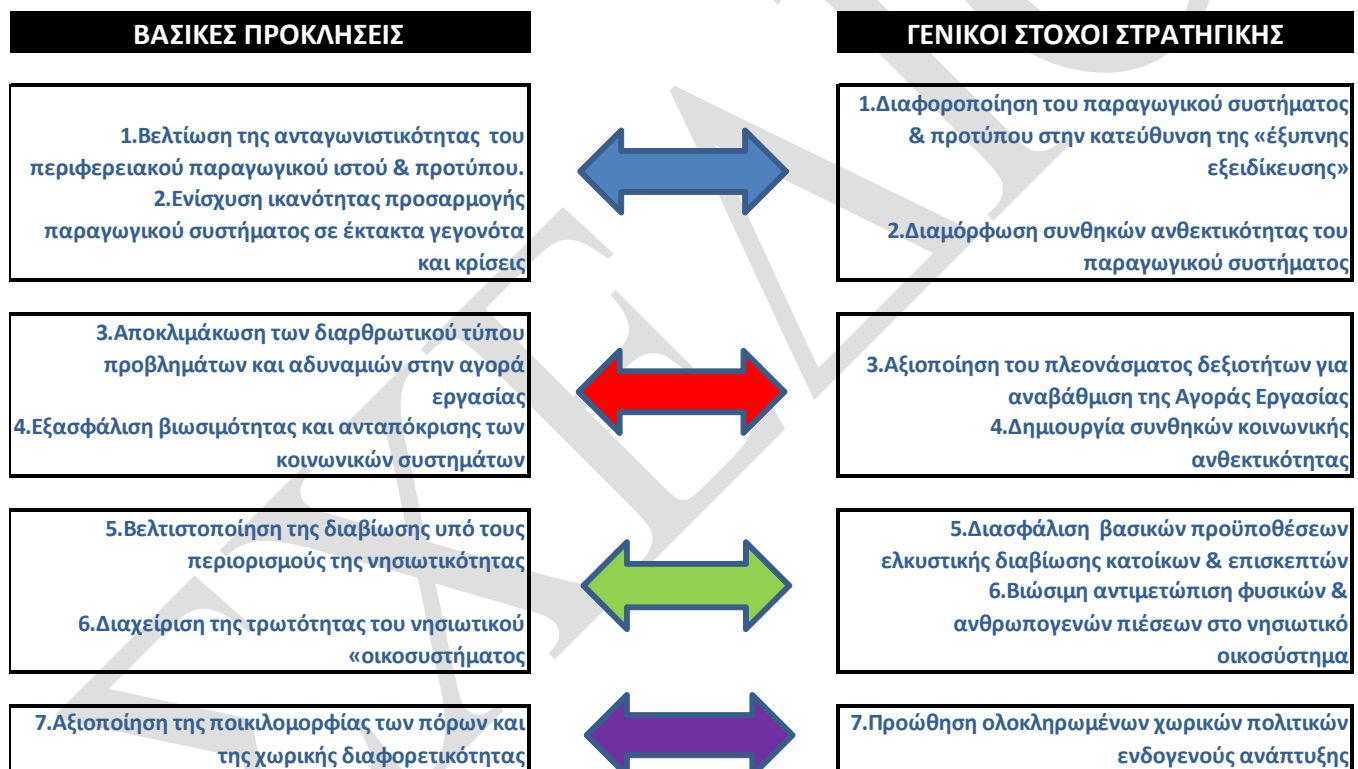
²⁵ Για πολλές περιοχές ο τουρισμός κατέχει πρωτεύοντα ρόλο, έτσι είναι σημαντική η σύνδεση της δραστηριότητας αυτής με τις τοπικές αλυσίδες αξίας (για την ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού, ή την ανάπτυξη μιας συνολικής πολιτικής τουρισμού της υπαίθρου), την ενίσχυση της ψηφιοποίησης (εμπορικά σήματα/προώθηση, επικοινωνία με τουρίστες, αξιοποίηση big data, κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού) – Μελέτη ΟΟΣΑ 2019

φυσικών & πολιτιστικών πόρων, τουριστικού αποθέματος, θαλάσσιας οικονομίας γενικότερα κλπ), την δικτύωση (με όρους θαλάσσιας συνδεσιμότητας, ανάδειξης ιστορικών διαδρομών κλπ), με καινοτόμο, εναλλακτικό πνεύμα

Τα παραπάνω αποτυπώνονται με συνοπτικό και περιεκτικό τρόπο στο νέο αναπτυξιακό **όραμα** της Περιφέρειας, που είναι να καταστούν τα

«Ιόνια Νησιά: Ελκυστικός Προορισμός, Βιώσιμος Τόπος, Ανθεκτική Περιφέρεια»

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ 2021-2027

Επιδίωξη είναι οι παραπάνω Στόχοι να προωθηθούν μέσω της συνδυασμένης αξιοποίησης των διαθέσιμων Προγραμμάτων και πηγών χρηματοδότησης της νέας Προγραμματικής Περιόδου (Τομεακών Προγραμμάτων, Εδαφικής Συνεργασίας, Εθνικού Αναπτυξιακού Προγράμματος, Προγράμματος Ανασυγκρότησης & Ανάκαμψης).

Ένα **ΜΕΡΟΣ** των παραπάνω στόχων θα επιδιωχθεί να καλυφθεί μέσω του **Περιφερειακού Προγράμματος Ιονίων Νήσων 2021-2027**

Γενικοί Στόχοι Περιφερειακής Στρατηγικής και Ειδικοί Στόχοι 1.5. Γενικοί Στόχοι Περιφερειακής

Στη συνέχεια, οι βασικές Προκλήσεις για την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων αντιστοιχίζονται με τους 5 «Στόχους Πολιτικής» της Ε.Ε. και οι βασικοί Στόχοι της Περιφερειακής Στρατηγικής διασυνδέονται αντίστοιχα με τους κυριότερους, κοινούς για όλες τις ευρωπαϊκές Περιφέρειες, Ειδικούς Στόχους.

Ειδικότερα:

ΠΡΟΚΛΗΣΗ_1. Ισχυροποίηση της παραγωγικής δυναμικότητας και ικανότητας

Διασύνδεση με Στόχο Πολιτικής 1: Μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού.

Στόχος Περιφερειακής Στρατηγικής:

ΣΣΙ. Διαφοροποίηση του παραγωγικού συστήματος & προτύπου στην κατεύθυνση της «έξυπνης εξειδίκευσης», μέσω της:

- βιώσιμης (ανα)προσαρμογής και διαφοροποίησής του, με την ποιοτική αναβάθμιση ήδη παρεχόμενων προϊόντων & υπηρεσιών και με τη δημιουργία νέων, καινοτόμων & ανταγωνιστικών προϊόντων & υπηρεσιών (ποιοτικός & θεματικός τουρισμός, αγροδιατροφικός τομέας, τομείς της πράσινης, κυκλικής και θαλάσσιας & δημιουργικής οικονομίας κλπ), ενσωματώνοντας στην παραγωγική διαδικασία τη γνώση, την καινοτομία & τις τεχνολογικές (και ψηφιακές) εξελίξεις,
- ενθάρρυνσης «ενδο» & «δια-τομεακών» προσεγγίσεων και συνεργασιών, με τη δημιουργία παραγωγικών δικτύων και τη σύζευξη κοινωνικών και επιχειρηματικών αναγκών (τοπικές αλυσίδες αξίας), καθώς και δημιουργίας συστημάτων στήριξης της (νεοφυούς ιδίως) επιχειρηματικότητας (δημιουργία συστήματος επιχειρηματικών συμβουλευτικών υπηρεσιών, εκκολαπτηρίων κλπ)
- δημιουργίας συνθηκών νέας, βιώσιμης απασχόλησης, μέσω της παραγωγικής εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού και τη βελτίωση των επαγγελματικών δεξιοτήτων, αλλά και μέσω στρατηγικών για την επιτόπου συγκράτηση των νέων και των ταλέντων²⁶

Διασύνδεση με τους παρακάτω Ειδικούς Στόχους:

- Ε.Σ.(i)-Ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και την αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών** (διασύνδεση με τομείς της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης-RIS, ερευνητικές συμπράξεις ΑΕΙ-MME κλπ)
- Ε.Σ.(ii)-Εκμετάλλευση από τα οφέλη της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τις κυβερνήσεις** (έμφαση σε τομείς της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης-RIS)
- Ε.Σ.(iii)-Ενίσχυση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ** (έμφαση σε τομείς της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης-RIS)²⁷
- Ε.Σ. (iv)-Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έξυπνη εξειδίκευση, τη βιομηχανική μετάβαση και την επιχειρηματικότητα** (κατά προτεραιότητα σε τομείς της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης-RIS)

²⁶ Περιφερειακή Πολιτική της Ελλάδας μετά το 2020: αξιολόγηση και συστάσεις – ΟΟΣΑ 2019

²⁷ Οι τομείς προτεραιότητας της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS) της ΠΙΝ είναι: - **Αγροδιατροφή- Θαλάσσια Οικονομία- Δημιουργική & Πολιτιστική Οικονομία- Θεματικός Τουρισμός-Πράσινη & Κυκλική Οικονομία-Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών, περιλαμβανομένης της «Ψηφιακής Ατζέντας»**

Στόχος Περιφερειακής Στρατηγικής:

ΣΣ2. Διαμόρφωση συνθηκών Ανθεκτικότητας του παραγωγικού συστήματος, μέσω της:

-ταχύτερης ενσωμάτωσης στοιχείων της ψηφιακής οικονομίας στην οικονομική δραστηριότητα (ηλεκτρονικές πωλήσεις, αξιοποίηση big data κλπ), σε συνδυασμό με την ενίσχυση των ψηφιακών προσόντων του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (τηλε-εργασία κλπ), προσδίδοντάς της ευελιξία και λειτουργικότητα (εκτός των άλλων και) σε συνθήκες εντεινόμενης πίεσης

-διατήρησης της απασχόλησης & της επιχειρηματικής δραστηριότητας με μοχλό την τόνωση των ικανοτήτων (επαγγελματικών προσόντων και δεξιοτήτων) και τη δημιουργία ευέλικτων συνθηκών χρηματο-οικονομικής ενίσχυσης πληττόμενης επιχειρηματικότητας και απασχόλησης.

Διασύνδεση με τους παρακάτω Ειδικούς Στόχους:

Ε.Σ.(ii)-Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τις κυβερνήσεις(έμφαση σε τομείς της Ψηφιακής Ατζέντας)

Ε.Σ.(iii)-Ενίσχυση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ (e-επιχειρείν, ευέλικτα χρηματο-οικονομικά εργαλεία κλπ)

Ε.Σ. (iv)-Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έξυπνη εξειδίκευση, τη βιομηχανική μετάβαση και την επιχειρηματικότητα (ψηφιακές κλπ δεξιότητες, τηλε-εργασία κλπ)

ΠΡΟΚΛΗΣΗ_2. Διασφάλιση της κοινωνικής συνεκτικότητας

Διασύνδεση με τον Στόχο Πολιτικής 4: Μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

Στόχος Περιφερειακής Στρατηγικής:

ΣΣ3 Αξιοποίηση του πλεονάσματος δεξιοτήτων για αναβάθμιση της Αγοράς Εργασίας, μέσω της:

-αξιοποίησης του υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου και της εξειδίκευσης μεγάλου μέρους των ανέργων με τη διευκόλυνση της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης & αυτό-απασχόλησης στο πλαίσιο της «έξυπνης εξειδίκευσης», της κοινωνικής οικονομίας (κοινωνικές επιχειρήσεις, συνεργατική οικονομία μικρής κλίμακας), αλλά και θέσεων που συνάδουν με τις απαιτήσεις έκτακτων καταστάσεων και κρίσεων

-ενίσχυσης προσόντων και δεξιοτήτων για το σύνολο των λοιπών ανέργων, καλύτερη αντιστοίχιση προσφερόμενων & ζητούμενων δεξιοτήτων.

Διασύνδεση με τους παρακάτω Ειδικούς Στόχους:

ΕΤΠΑ

Ε.Σ. (i) ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των αγορών εργασίας και της πρόσβασης σε ποιοτικές θέσεις απασχόλησης μέσω της ανάπτυξης της κοινωνικής καινοτομίας και των υποδομών²⁸

ΕΚΤ

(I) βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση όλων των ατόμων που αναζητούν εργασία, ιδίως των νέων και των μακροχρόνια ανέργων και των ανενεργών ατόμων, προώθηση της αυτο-απασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας (πολιτικές προώθησης στην απασχόληση, κοινωνική οικονομία κλπ)

(II) εκσυγχρονισμός των θεσμών και των υπηρεσιών της αγοράς εργασίας για την αξιολόγηση και την πρόβλεψη των αναγκών δεξιοτήτων και διασφάλιση της έγκαιρης και εξατομικευμένης βοήθειας και υποστήριξη για να ταιριάζουν στην αγορά εργασίας, μεταβάσεις και την κινητικότητα

(III) προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, καλύτερη ισορροπία εργασίας/ ζωής συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε υπηρεσίες παιδικής μέριμνας, ένα υγιές και καλά προσαρμοσμένο

²⁸ Οι Ειδικοί Στόχοι με κόκκινη σκίαση είναι στην αρμοδιότητα Τομεακών Πολιτικών κλπ

περιβάλλον εργασίας αντιμετώπιση των κινδύνων για την υγεία, την προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στην αλλαγή, και την ενεργό και υγιή γήρανση (παροχή υπηρεσιών φροντίδας & φιλοξενίας τέκνων, προσαρμογή εργαζομένων/επιχειρήσεων κλπ)

(IV) βελτίωση της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας και της σχέσης της αγοράς εργασίας με τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, υποστήριξη απόκτησης βασικών δεξιοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών δεξιοτήτων (Μηχανισμός Αναγκών Αγοράς Εργασίας κλπ)

(V) προώθηση της ίσης πρόσβασης και ολοκλήρωση της, ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα μέσω της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και την εκπαίδευση ενηλίκων και τη μάθηση, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους

(VI) προώθηση της δια βίου μάθησης, κυρίως ευέλικτη αναβάθμιση των δεξιοτήτων και επανακατάρτισης των ευκαιριών για όλους, λαμβάνοντας υπόψη τις ψηφιακές δεξιότητες, καλύτερη πρόβλεψη των αλλαγών και των νέων απαιτήσεων δεξιοτήτων με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, της διευκόλυνσης της μετάβασης της σταδιοδρομίας και την προώθηση της επαγγελματικής κινητικότητας (ψηφιακές δεξιότητες για τον πληθυσμό κλπ)

Στόχος Περιφερειακής Στρατηγικής:

ΣΣ4. Δημιουργία συνθηκών κοινωνικής Ανθεκτικότητας, με γνώμονα την παροχή «ίσων ευκαιριών», μέσω της:

- συνεχούς διευκόλυνσης της πρόσβασης στη γνώση με την αντιμετώπιση σημαντικών ζητημάτων όπως, της σχολικής διαρροής, της δια βίου μάθησης, της συνεχιζόμενης κάλυψης επειγουσών αναγκών στέγασης & εξοπλισμού σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες (προσχολική, γ'θμια εκπαίδευση κλπ), αλλά και της αντιμετώπισης εκτάκτων καταστάσεων (μέσω και της ανάπτυξης ποιοτικών συστημάτων τηλε-εκπαίδευσης)
- περαιτέρω θωράκισης (με στελεχιακό δυναμικό και υποδομές και οργανωτικές προσαρμογές) των συστημάτων υγείας και κοινωνικής προστασίας, για την αδιάλειπτη παροχή ποιοτικών (& εξ αποστάσεως όπου καθίσταται αναγκαίο) κοινωνικών υπηρεσιών (α'θμια φροντίδα υγείας, πρόνοιας, ψυχική υγεία κλπ) και την αποτελεσματική ανταπόκριση σε καταστάσεις αυξημένης πίεσης (β'θμια φροντίδα υγείας, κινητές μονάδες κλπ)
- διατήρησης της στήριξης ευπαθών και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, που πλήττονται ιδιαίτερα από τη φτώχεια και τις απρόσμενες καταστάσεις-κρίσεις (υπηρεσίες κοινωνικών δομών, υπηρεσίες κατ'οίκον, απόκτηση βασικών ψηφιακών γνώσεων για αυτοεξυπηρέτηση κλπ).

Διασύνδεση με τους παρακάτω Ειδικούς Στόχους:

ΕΤΠΑ

Ε.Σ. (ii)-Βελτίωση της πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης χωρίς αποκλεισμούς μέσω της ανάπτυξης υποδομών (υποδομές εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων)

Ε.Σ. (iii)-Ασκόμη μεγαλύτερη κοινωνικοοικονομική ένταξη περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, μεταναστών και των μειονεκτούσων ομάδων, με την εφαρμογή ολοκληρωμένων μέτρων που αφορούν μεταξύ άλλων τη στέγαση και τις κοινωνικές υπηρεσίες (υποδομές πρόνοιας, οικισμοί POMA κλπ)

(iv) εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη με την ανάπτυξη υποδομών, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης (υποδομές υγείας με έμφαση στην ΠΦΥ).

ΕΚΤ

Ε.Σ. (VII)-Προώθηση της ενεργού ένταξης με στόχο την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών και την ενεργό συμμετοχή και τη βελτίωση της απασχολισιμότητας (κοινωνική ένταξη Ευπαθών Ομάδων και ΑμεΑ, ψηφιακές γνώσεις, Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κ.Ε. κλπ)

Ε.Σ.(VIII)-Προώθηση της κοινωνικο-οικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών και των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά (κοινωνική & οικονομική ένταξη κοινοτήτων POMA κλπ)

Ε.Σ. (IX)- Ενίσχυση της ίσης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, βελτίωση της προσβασιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας (Κέντρα Κοινότητας, Τοπικές Ομάδες Υγείας, δράσεις για την Ψυχική Υγεία και τις Εξαρτήσεις, ψηφιακές γνώσεις για αυτό-εξυπηρέτηση κλπ)

Ε.Σ. (X)-Προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και τα παιδιά (κοινωνική ένταξη ευπαθών ομάδων κλπ)

Ε.Σ. (XI) - Αντιμετώπιση υλικής στέρησης μέσω της τροφής ή/και βασική υλική βοήθεια στους απόρους, συμπεριλαμβανομένων των συνοδευτικών μέτρων (Δομές παροχής βασικών αγαθών & υπηρεσιών κλπ)

ΠΡΟΚΛΗΣΗ_3.Αντιμετώπιση αποτελεσματική των ιδιομορφιών της νησιωτικότητας

Διασύνδεση με τον Στόχο Πολιτικής 3: Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων ΤΠΕ και

Διασύνδεση με Στόχο Πολιτικής 2: Μια πιο πράσινη Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές άνθρακα μέσω της προώθησης της μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των “πράσινων” και “μπλε” επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων.

Στόχος Περιφερειακής Στρατηγικής:

ΣΣ5.Διασφάλιση βασικών προϋποθέσεων ελκυστικής διαβίωσης κατοίκων & επισκεπτών μέσω:

- της κατά προτεραιότητα αναβάθμισης των συνθηκών ασφαλούς ενδοπεριφερειακής κυκλοφορίας ιδιαίτερα στο εσωτερικό των νησιών (στοχευμένη συμπλήρωση κρίσιμων χερσαίων υποδομών διασύνδεσης των πύλων εισόδου με τα αστικά κέντρα και την οικιστική ιεραρχία της ενδοχώρας), καθώς και ταχύτερη (θαλάσσια κυρίως) διασύνδεση με τους γειτνιάζοντες κόμβους του Δικτύου Διευρωπαϊκών Μεταφορών.

- της διασφάλισης γενικευμένης πρόσβασης σε αναβαθμισμένες ψηφιακές υπηρεσίες (ενίσχυση ψηφιακών υποδομών, δίκτυα υψηλών ταχυτήτων, ηλεκτρονική διακυβέρνηση κλπ)

- της **αρκίας αβήμις** της αστικής κινητικότητας και βέλους της ψηφιακής για όλους και όλους με τη **πρώτη** ολισμίων «έξυπνο», «πράσινο» και «παρακατό» (inclusive)²⁹ **πρώτων** ολισμίων Σχέδιο Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας

Διασύνδεση με τους παρακάτω Ειδικούς Στόχους:

Ε.Σ. (i)-Ενίσχυση της ψηφιακής συνδεσιμότητας (ευρυζωνικές υποδομές κλπ)

Ε.Σ. (ii)-Ανάπτυξη βιώσιμου, ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς και διατροφικού ΔΕΔ-Μ (δίκτυα ΔΕΔ-Μ ΠΙΝ)

Ε.Σ. (iii)-Ανάπτυξη βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης, ασφαλούς και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και διασυννοριακή κινητικότητα (δίκτυα διασύνδεσης ΠΙΝ με ΔΕΔ-Μ, ασφάλεια μεταφορών, περιφερειακά και τοπικά δίκτυα κλπ)

Ε.Σ. (iv)-Προαγωγή της βιώσιμης πολυτροπικής αστικής κινητικότητας («πράσινες» αστικές μεταφορές, Σχέδια Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας κλπ)

Στόχος Περιφερειακής Στρατηγικής:

ΣΣ6.Βιώσιμη αντιμετώπιση φυσικών & ανθρωπογενών πιέσεων στο νησιωτικό οικοσύστημα, μέσω:

- της βιώσιμης αξιοποίησης (προστασία, διατήρηση και ανάδειξη) του φυσικού, περιβαλλοντικού πλούτου (είδη, οικοσυστήματα & τοπία), χερσαίου και θαλάσσιου, στην κατεύθυνση της δικτύωσης και δια-λειτουργικότητάς τους ως «πράσινες υποδομές»

²⁹ Εξασφαλίζουν την προσβασιμότητα όλων («ανοικτών») σε όλους)

- του περιορισμού των ανθρωπογενών πιέσεων στο περιβάλλον με την βιώσιμη αντιμετώπιση του προβλήματος διαχείρισης των υγρών και ιδιαίτερα των στερεών αποβλήτων, στην κατεύθυνση της ανακύκλωσης και της επανάχρησης («κυκλική οικονομία»)
- της αντιμετώπισης των περιορισμών που θέτει η νησιωτικότητα σε πόρους, με την ορθολογική διαχείριση & εξοικονόμηση των υδατικών πόρων και την ενεργειακή εξοικονόμηση και την αναζήτηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας («πράσινη οικονομία & κατοικία»), με μεθόδους συμβατές στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και μεγέθη του νησιωτικού χώρου
- του μετριασμού των συνεπειών από φαινόμενα και κινδύνους συνδεόμενων (και) με την κλιματική αλλαγή, μέσω της ολοκλήρωσης ενός πλαισίου προληπτικών και διαχειριστικών μέτρων (σεισμοί, πυρκαγιές, ακτές & θαλάσσιος χώρος, εύαλωτα εδάφη κλπ)
- της προώθησης των απαιτούμενων χωρικών ρυθμίσεων (χωρικός σχεδιασμός) για τη διευθέτηση «συγκρούσεων» και πιέσεων ιδιαίτερα στο παράκτιο περιβάλλον

Διασύνδεση με τους παρακάτω Ειδικούς Στόχους:

Ε.Σ. (i , ii και iii)-Προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης, Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και Ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων και εξοπλισμού αποθήκευσης σε τοπικό επίπεδο (ενεργειακή απόδοση δημόσιων και ιδιωτικών υποδομών, ΑΠΕ κλπ)

Ε.Σ.(iv)-Προαγωγή της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης των κινδύνων και της ανθεκτικότητας στις καταστροφές (θαλάσσιοι και χερσαίοι κίνδυνοι)

Ε.Σ.(v)-Προαγωγή της βιώσιμης διαχείρισης του νερού (βελτίωση ποιότητας, εξοικονόμηση & μείωση απωλειών νερού κλπ)

Ε.Σ.(vi)-Προώθηση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία (στερεά απόβλητα, επανάχρηση κλπ)

Ε.Σ.(vii)Ενίσχυση της βιοποικιλότητας, των πράσινων υποδομών στο αστικό περιβάλλον και τη μείωση της ρύπανσης (προστατευόμενες περιοχές, «πράσινες υποδομές» κλπ)

ΠΡΟΚΛΗΣΗ_4.Αξιοποίηση της ποικιλομορφίας των πόρων και της χωρικής διαφορετικότητας

Διασύνδεση με Στόχο Πολιτικής 5: Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών

Στόχος Περιφερειακής Στρατηγικής:

ΣΣ7.Προώθηση ολοκληρωμένων χωρικών πολιτικών ενδογενούς ανάπτυξης, μέσω τοπικών στρατηγικών:

- που εστιάζουν στην ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη με την αξιοποίηση των τοπικών πλεονεκτημάτων και προτεραιοτήτων της «έξυπνης εξειδίκευσης» και με βάση το ειδικότερο προφίλ κάθε χωρικής ενότητας
- που επιδιώκουν την αναζωογόνηση του αστικού και οικιστικού ιστού κάθε χωρικής ενότητας (ενδοχώρα), επενδύοντας στην (ψηφιακή κυρίως) δικτύωση («έξυπνες πόλεις & χωριά» κλπ), στην ανάδειξη-αξιοποίηση τοπικών πολιτιστικών & φυσικών τοποσημών («όμορφες πόλεις», θεματικός τουρισμός κλπ), στην “κυκλική οικονομία”, την κοινωνική αναζωογόνηση («ανθεκτική πόλη»), καθώς και στην ανάπτυξη καινοτόμου επιχειρηματικής δραστηριότητας
- που επενδύουν στη συνδυασμένη αξιοποίηση χερσαίας και θαλάσσιας «εδαφικότητας», υπό την έννοια ενός συνεκτικού δικτύου που περιλαμβάνει τον θαλάσσιο, τον παράκτιο χώρο και τα Μικρά Νησιά της Π.Ι.Ν., με έμφαση στη διαχείριση της τρωτότητας (και των συγκρουόμενων χρήσεων), στην προστασία και ήπια αξιοποίηση των πόρων (θαλάσσιων & παράκτιων φυσικών & πολιτιστικών πόρων, τουριστικού αποθέματος, θαλάσσιας οικονομίας γενικότερα κλπ), την δικτύωση (με όρους θαλάσσιας συνδεσιμότητας, ανάδειξης ιστορικών διαδρομών κλπ), με καινοτόμο, εναλλακτικό πνεύμα

Διασύνδεση με τους παρακάτω Ειδικούς Στόχους:

Ε.Σ. (i)-Ενίσχυση της ολοκληρωμένης κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές (Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης)

Ε.Σ.(ii)-Ενίσχυση της ολοκληρωμένης κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών και των παράκτιων περιοχών μέσω της τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων (Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις σε λοιπές περιοχές και ΤΑΠΤΟΚ).

ΣΧΕΔΙΟ